

Poglavlje 2

Postavljanje ciljeva i izbor materijala

1. Uvod

Nastavnici se neprestano suočavaju s problemom opravdanosti: koji su razlozi mog izbora određenih ciljeva i tema? Identifikovanje nastavnih ciljeva i izbor tema predstavlja donošenje fundamentalnih odluka u nastavnom procesu. Ciljevi ne bi smjeli da budu samo kopirani ili prilagođeni, kao ni dogmatski nametnuti. Zapravo, trebalo bi da budu savjesno preispitivati, a konačni izbor trebao bi da se bazira na zdravom razumu i opravdanosti. Nakon toga – možda čak i zajedno s učenicima – trebalo bi da svjesno izaberete teme i nastavne ciljeve; svoj izbor promišljate u širim kontekstima i provjeravate izbor tema da bi identifikovali njihove vaspitno obrazovne vrijednosti. Ovaj je zadatak od ključne važnosti jer je broj mogućih nastavnih tema beskrajn, a vrijeme koje imate na raspolaganju za planiranje i izvođenje nastave ograničeno.

Pitanja koja slijede trebalo bi da vas usmjere i pomognu vam u složenom zadatku izbora i pripremanja nastavnih tema.

2. Zadatak i ključna pitanja za postavljanje ciljeva i izbor materijala

2.1 Zadatak

Nastavnici s osjećajem odgovornosti prema poslu koji obavljaju stalno se suočavaju s problemom opravdanosti: zbog čega sam odlučio da odaberem moguće ciljeve i teme?

Donošenje odluke o izboru nastavnih ciljeva najvažnija je od svih odluka u vezi s učenjem o demokratiji i ljudskim pravima. Ciljevi ne bi smjeli biti samo kopirani ili prilagođeni, kao ni dogmatski nametnuti. Zapravo, trebali biste ih savjesno preispitivati, a konačni izbor trebao bi se bazirati na zdravom razumu i opravdanosti. Za nastavnika je bitno da poveže nastavne ciljeve o kojima razmišlja s uslovima učenja koje učenici imaju te da ih njima i prilagodi (Vidi Poglavlje 1: Uslovi učenja i podučavanja).

Čim ciljevi postanu konkretniji, neophodno je uključiti aspekt sadržaja. Sve dok ne odlučite koji je to nivo postignuća što se tiče saržaja, to jest, izabranih tema, neće biti moguće da definišete nastavne ciljeve.

U procesu planiranja, rad na aspektima sadržaja u nastavi zahtjevan je i oduzima mnogo vremena. Na prvi pogled može da se učini da nije potrebno da se ulaže mnogo truda, budući da kurikulum postavlja jasne smjernice, a neki nastavni mediji nude detaljne predloge. Glavni zadatak, međutim, prepušten je vama, nastavniku: vi morate biti dobro vladati čitavim područjem znanja o kojem želite da podučavate; morate ga posložiti, jasno ga razumjeti, detaljno ga analizirati, kritički ocijeniti, svjesno izabrati teme i nastavne ciljeve, promisliti o svom izboru u širim kontekstima, provjeriti izbor tema kako biste procijenili njihovu vaspitno-obrazovnu vrijednost, itd. Ovaj je zadatak od ključne važnosti jer je broj mogućih nastavnih tema beskrajn, a vrijeme koje imate na raspolaganju za planiranje i izvođenje nastave ograničeno.

Sljedeća ključna i dodatna pitanja za vašu samoprovjeru namijenjena su da vas usmjeravaju i pomažu vam u tom složenom zadatku izbora i pripremanja nastavnih tema. Predlažemo da sarađujete s ostalim nastavnicima, a možda i s učenicima.

2.2 Ključna pitanja

Za postavljanje ciljeva:

- Koje ciljeve želim da postignem?
- Koje će kompetencije biti najvažnije na kraju nastavne jedinice?

- Iz kojih sam razloga odabrao ove ciljeve?
- Kako određujem prioritet svojih ciljeva (primarni i sekundarni ciljevi)?
- Koji su ciljevi bitni sada – za razred kao cjelinu, za pojedine učenike, dječake i/ili djevojčice?
- Jesam li se pobrinuo za to da ciljevi koje sam odabrao služe glavnim interesima i potrebama mojih učenika? Odgovara li zaista moja nastava onome čime su zaokupljeni moji učenici?
- Postoji li mogućnost da učenici učestvuju u definisanju ili izboru nastavnih ciljeva?
- Koliko je vremena (časova i sedmica) dodijeljeno postizanju ciljeva?
- Koje bi ciljeve trebalo da ostvare svi učenici unutar raspoloživog nastavnog vremena (opšti standard učeničkih postignuća)?
- Treba li da se definišu specifični nivoi učeničkih postignuća za učenike pojedinačno (vaspitanje i obrazovanje prema individualnim sposobnostima)?
- Jesam li osposobio učenike da sa znanja pređu na djelovanje, odnosno, mogu li sa sigurnošću primijeniti stečeno znanje?
- Na šta se fokusiram u svom predavanju – na kognitivne, lične ili društvene sposobnosti?
- Jesu li mi jasni kratkoročni i dugoročni ciljevi koji su najvažniji za moj razred, za grupe u učenju, za učenike i učenice pojedinačno?
- Jesam li ciljeve iznio jasno i eksplicitno?

Za izbor tema i materijala:

- Koje sam teme odabrao?
- Zašto sam ih odabrao?
- Kakva je struktura mojih tema?
- Je li moj izbor tema u skladu s nastavnim planom?
- Koji su aspekti tema koje sam odabrao zanimljivi mojim učenicima?
- Na koji način je učenje u školi povezano s učenjem van škole?
- Postoji li veza između teme i stvarnog života i sredine u kojoj učenici žive?
- Razumijem li dobro cijeli predmet, što mi omogućava da odaberem određenu temu? Kako se mogu bolje informisati? Treba li da sprovedem određena istraživanja ili eksperimente prije nego što na času počnem podučavati tu temu?
- Koje nastavne materijale imam na raspolaganju za pojedine aspekte te teme?
- Hoće li učenici i učenice tokom nastave moći da upotrijebe lično iskustvo, znanje i vještine (na primjer, djeca koja imaju drugačiju kulturnu ili jezičku pozadinu)?
- Hoće li tema biti jednako prikladna za specifične potrebe oba pola?
- Zanima li me odabrana tema?